הוראות שימוש לילדים

(או סדר צריך שיהיה)

ילדים לא סובלים את כל העניין הזה של ליל הסדר. לגדולים יש התחייבויות, אי־נעימות, וחוסר רצון להעליב, וחישובי צוואה, אז הם עושים כל שנה ליל־סדר. הקטנים עוד לא כל־כך רואים למרחוק, והם פשוט לא אוהבים את הסדר. שמעתי שיחה בין שניים כאלה. קטנים, אבל חכמים. הם סיפרו האחד לשני מה הם עומדים לעשות כדי לעבור את הסדר בשלום. הנה, כמה מהדברים שנאמרו, כמו הוראות־שימוש לילד העברי —

● שבוע לפני החג עושים סיור בחנויות צעצועים אלגנטיות במיוחד. בוחרים מתנה בס־כום בלתי־סביר. הם יקנו, יקנו הכל! אף אחד לא יגיד לילד שלו „לא!" על־יד כל הדודים והדודות. אף אחד לא יעשה לעצמו שם של קמצן בגלל 300 שקלים אומללים.

● כל ילד — וגם ילדה — יבקש מהחבר הכי טוב שלו לקחת מספריים ביד ולעשות לו תיס־פורת פאנק נוראית, שאף ספר־צמרת לא יצליח לתקן. לצורה החדשה של ראש הילד לא יתאים אף בגד מהונגן, ובכך הוא ישתחרר מחליפת־טרי־לין בצבע סולידי שהורים מסויימים מתכוונים להלביש עליו מעל חולצת־תחרה לבנה. לראש החדש מתאימים רק מכנסי הג׳ינס החצי־קרועים, ומכסימום חולצה נקיה.

● משתדלים להזמין לסדר לפחות חבר טוב אחד מהכיתה (שהוריו נסעו לחו״ל, או מתו, או התגרשו), כדי שיהיה עם מי להחליף מילה ועם מי לצחוק במהלך הסאגה, האינסופית בארמית.

● כמה שעות לפני הסדר עצמו מכריזים על כאב בטן או על כאב ראש, או על כל מחלה אחרת שיש לה נטייה לחלוף. ההודעה על מיחושים בשעת אחרי־הצהריים, נותנת אפשרות לקום באמצע הסדר ולפרוש לחדר צדדי, כשהאמא, מלווה אותך ב־כבר אחרי הצהריים הוא הרגיש לא טוב!" אם במיקרה יהיה נחמד על־יד השולחן, אין בעייה להישאר, שהרי כאב בטן ו/או ראש יכולים לחלוף כלעומת שבאו. העיקר, להשאיר אופציות פתוחות.

● שעה לפני הסדר מרביצים סנדוויץ טוב, כדי לא להיות רעבים ולא להסתכל בערגה לתוך הצלחת עם כנף העוף, הכרפס והביצה־קשה.

● הנה זה מגיע. מתייצבים על־יד השולחן בשעה הייעודה. פוגשים את כל הדודים והדודות. חלק מהם הביא מתנות לכל הילדים, אבל יתן אותן רק יותר מאוחר. כדאי לזכור את זה בזמן שנפגשים. נשיקה אחת ו„שלום" חם במיוחד, יכולים לחתוך את גורלך בקשר למתנה. אחרי הנשיקות, הברכות והחיוכים מתיישנים.

ואז זה מתחיל — סברי מרנן ורבנן ורבותי... אתם, ילדים, תעברו מהר מאוד בעיניים על ההגדה, ותעשו חשבון כזה, שבכל פעם שיגיע התור שלכם לקרוא זה יהיה טכסט בעברית. תנו לגדולים לשבור את השיניים ב־הא לחמא עניא די אכלו..."

בזמן שמוזגים כוסיות־יין שאסור לשתות מהן, מעלים ומורידים קערות עם מי־מלח בפנים, מגלים מצות, מכסים מצות, נוגעים בפטרוזיליה, מלפפים ביצים קשות. מותר לדבר עם החבר על הדברים שבאמת מעניינים, אבל כדאי תוך כדי דיבור להסתכל לתוך ההגדה ולעשות כמה נעננונים בראש. תוך כדי השיחה המעניינת עם החבר, כדאי באמת להטות אוזן ולהיות ער לרגע שמגיע העניין הזה עם ה־מוכן ומזומן לקיים מצווה לספר ביציאת מצרים". הבעייה היא, שעל־יד כל שולחן ישראלי ממוצע יימצא תמיד איזה נודניק שלוקח את המיצווה ברצינות גדולה ומתחיל לספר ביציאת מצרים, ממש אחד לאחד. והרי אין לכם כרגע 40 שנה ספר. אל תתנו לו להתחיל. תתפרצו לתוך העניין הזה ותספרו את יציאת מצרים בקצב הסילון. משהו כמו:

היה חירפון כללי, וכולם היו מבואסים לאללה. הלכו לרחוב באזל, לשגרירות מצרים, הוציאו ויזות ונסעו לשם להעביר אותה (לשבור את הרעב). הגיעו, ולא היה שום דבר. ממש כלום. אפילו לא פרמידות. רק מידבר. אז לקחו את היהודים ונתנו להם לבנות כמה פרמידות.

שמה, במצרים, היהודים בנו לערבים, רק שעור לא קראו להם ערבים. מרוב שהתייחסו אליהם כמו אל ערבים, וגם האכילו אותם קש, בא משה ועשה פיגוע לאיזה מצרי והתחילו בלגאגים. משה רצה שהיהודים ייצאו ממצרים ויקימו לעצמם מדינה. אבל למצרים היה חבל לוותר על כוח־אדם זול, אז משה הביא להם אותה בעשר מכות מצרים והאכיל אותם צפרדעים. לא בסיגנון צרפתי.

בסוף שיחקו אותה ויצאו דרך ים־סוף למידבר סיני. שמה הסתובבו איזה 40 שנה, כי לא צימצמו רווחים. בזמן הזה התחתן משה עם גויה כושית, ואף אחד לא אמר לו מילה, כי הוא היה מהצד של אלוהים ולכאלה לא אומרים כלום. 40 שנה הם אכלו מן, באנגלית זה נקרא פופ־קורן, ובאש־כנזית — קניידלך.

זה הסיפור. סוף. לא להיכנס לוויכוחים פולי־טיים עם אף אחד. על־יד שולחן הסדר יושבים אנשים לפי קירבת דם ולא לפי השקפת־עולם. אם מישהו יתפרץ ב„אנחנו לא מתייחסים לער־בים..."‚ תגידו „טוב". אתם הרי לא רוצים לשמוע מאיזה דוד אידיוט איך הוא רואה את הבעיה הפלסטינית ואיך הוא מציע לפתור אותה.

O.K. הלאה. הגיע זמן הקושיות. בוחרים את ה־ילד הכי קטן ואומרים לו „תשיר, מותק!" הילד לא רוצה, כי הוא מתבייש. חבל על הזמן, על שיכנועים ארוכים ועל פרגוגיה גבוהה. הבטיחו לו אופני B.M.X והוא ישיר כמו זמיר, כל מה שאתם רוצים. תענו מהר „הלילה הזה, הלילה הזה" ונגמר הסיפור.

הנה, כבר הגענו ל„עבדים היינו לפרעה במצ־רים". תיכף אחר־כך, „יוציאנו ביד חזקה ובזרוע נטויה". כאן יש איזה דבר על רבי אליעזר ורבי יהושוע ועוד כמה ברוכים: ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה. כל „ברוך" מקרב אתכם לארוחה.

הגרונות כבר מיובשים. מותר לשתות מים, כך כתוב בהגדת אמסטרדם. מתפצלים לארבעה כוחות עיקריים: ילד אחד תם, ילד אחד רשע, אחד שאינו יודע לשאול ואחד חכם. אל תעשו עניין מהתפקיד שכל אחד מקבל. חבל על הזמן. הכל אותו הדבר, וזה במילא הצגה. חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול. אולי היה ביניהם פעם איזה הבדל. היום כבר אין.

עכשיו שקט. שיר יפה. „והיא שעמדה". אפ־שר, שני קולות. אפשר קנון. תנו לאלה עם הקול היפה לשיר. תבקשו פעמיים. קצת מוסיקה בערב הקריאה הזה, ממש תענוג.

על הפרק המוקדש ללבן הארמי אפשר לדלג. תגידו שכבה כתוב בהגדת סאריינו. מי יתווכח איתכם?! הנה הגענו לעשר המכות. דם, צפרדע, כינים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חושך, מכת בכורות. על מה אתם רוצים להתערב איתי, שכאן יקום המצחיק של החבורה ויגיד פת, מודעי, איידס, אינפלציה, פולארד. תצחקו. אין ברירה. הוא התכוון להצחיק. תנו לו, אחרת הוא ימשיך עוד ועוד.

ועוד שיר. „אילו הוציאנו ממצרים ולא עשה בנו שפטים — דיינו". שיר לא רע. היה זוכה בקדם־אירוויזיון, אילו היתה בו איזו מילה זרה.

ושוב, מגביהים מצות, מורידים מצות, מגביהים מרור, מורידים מרור, מגביהים ביצה, מורידים ביצה. „בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". כתוב במפורש „חייב", או אל תתווכחו.

עוד כמה „ברוך אתה אדוני אלוהינו". אוחזים את הכוס ביד ימין, מעבירים ליד שמאל. שותים בהסבת שמאל. נוטלים ידיים לסעודה, מניחים את המצה התחתונה על העליונה. לא יודעת איך. עכשיו, כשאו־טרטו מגיעים לאוכל, לא מתווכ־חים.

זהו, הגענו העברים — מה שנקרא במאה ה־20 נשים — קמות ומתחילות להגיש את האוכל. מרק קניידלך, בשר עם תוספות, סלטים, מצות רטובות, מנות אחרונות. לפעמים זה טעים, לפעמים לא. תלוי במזל.

אחרי שעה כולם רצוצים והבטן נפוחה ושמנה. רוב המסובים כבר מוכנים לפרוש לסלון, להתחרות על הכורסות, לעשן סיגריה. אבל אין משפחה שבה אין מישהו, אחד לפחות, שמתעקש. „סדר צריך להיות." זה המקום המרוייך להראות עצמאות. פשוט לסרב לקרוא. במיקרה הטוב אפשר להחליט שלא לוותר על השירים. „הרחמן הוא ימלוך", „לא לנו ה׳ לא לנו", „כי לשמך", „הודו לה׳ כי טוב, כי לעולם חסדו", „כי לו נאה כי לא יאה", „אחד מי יודע", „ויהי בחצי הלילה", „חד גדיא".

חסל סידור פסח כהלכתו
ככל משפטו וחוקתו
כאשר זכינו לסדר אותו
כן נזכה לעשותו
זר שוכן מעונה
קומם קהל עדת מי מנה
קרב נהל נטעי כנה
פדויים לציון ברינה.

זהו, נגמר. עוד שלושה שבועות — יום העצמאות.